

Sortida als barris del Besòs i de la Mina

Jordi Royo Climent

Dissabte 20 de gener de 2018, la Societat Catalana de Geografia va organitzar una passejada pels barris del Besòs i de la Mina, a la frontera entre els municipis de Barcelona i Sant Adrià de Besòs, amb l'objectiu d'explorar una àrea tradicionalment ignorada i mal coneguda. Construïts als anys 1960 i 70 per passar la pàgina de la Barcelona de les barraques, aquests barris van estar marcats per la immigració (sobretot del sud de la Península), la falta d'equipaments, les males comunicacions i la crisi industrial. La barriada sencera, més enllà de les fronteres administratives, acollia de cop i volta unes 90.000 ànimes sense les necessitats mínimes de la comunitat: escoles, carrers asfaltats, mercats, centres socials... Els edificis, acabats de fer, no trigaren en assolir un aspecte prematurament envellit, fruit de l'incivisme i la mala qualitat dels materials de construcció.

Al costat barceloní s'hi construï el *Poblado del Sud-Oeste del Besòs* a partir de 1959. Els equipaments promesos no arribaven, mentre que les construccions seguien ben entrada la dècada de 1970. En aquesta època, deu anys després de les primeres edificacions, una gran part dels infants seguien sense escolaritzar

Foto: Anna Ortiz

Explicacions de Josep Maria Monferrer

Foto: Anna Ortiz

L'allargassat (195 m) bloc del carrer de Mart, a la Mina Nova

o fent classes en barracons. Va ser aquesta deixadesa institucional la que portà a les protestes veïnals i al sorgiment d'iniciatives populars com associacions de veïns, cooperatives, centres socials, revistes, ràdios, etc.

Del barri del Besòs vam caminar cap al Fòrum per contrastar els barris tradicionals amb les noves operacions urbanístiques. Després de la transformació olímpica, calia un motiu per acabar d'urbanitzar el litoral del nord de la metròpoli, i aquest va ser el Fòrum de les Cultures de 2004. A diferència dels Jocs

Olímpics, la nova transformació del litoral ha quedat totalment descosida dels barris preexistents, en aquest cas els del Besòs i la Mina.

De reüll vam veure el Parc de Diagonal Mar, situat als terrenys de l'antiga MACOSA, una operació urbanística amb llums i ombres duta a terme per immobiliàries texanes. De l'antiga foneria de Can Girona en va sortir un parc de gran qualitat, amb torres de pisos de luxe, i el centre comercial de Diagonal Mar.

Encara al Fòrum, vam rememorar els episodis més tèrbols de la història d'aquesta zona: les barraques del Camp de la Bota, el pintoresc barri de Pequín, el castell de les Quatre Torres, el Parapeto, les execucions. Josep Maria

Foto: Enric Sorribas

Seu de l'emissora local Ràdio La Mina

Monferrer, ànima de l'Arxiu Històric del barri de la Mina i el Camp de la Bota, ens retratava aquests espais i aquelles societats com a bon coneixedor del terreny després de més de 40 anys d'estudi i lluita per millorar les condicions del seu barri: la Mina.

El barri de la Mina va néixer en el context de marginalitat del seu entorn. En poc més de dos anys hi van arribar al voltant de 15.000 persones, de 268 pobles diferents d'Espanya i de 36 barris de barraques diferents de Barcelona. L'abandonament que va patir a partir de llavors va ser l'inici dels sofriments personals, les lluites veïnals i la caiguda progressiva de molta gent en processos de marginalitat i delinqüència.

De camí pel litoral, entre el Fòrum i el nou campus de la Universitat Politècnica de Catalunya, Monferrer ens feia notar que les noves construccions i la Mina es donen l'esquena. La universitat no ha tingut l'impacte que es va anunciar sobre la zona. En aquest punt, la remodelació del litoral ha consistit en la construcció de blocs de pisos de gama alta o de luxe (*Premium*) que tapen la Mina i que constitueixen una barrera entre aquest barri adrianenc i el mar.

Un cop creuats aquests primers blocs, vam observar que les barreres seguien marcant l'espai. Malgrat les demandes veïnals en el moment de discutir el Pla de Transformació de la Mina, la nova Rambla no arriba al mar. La Mina Nova, el sector més degradat i conflictiu, queda amagada i tancada entre la Ronda Litoral, la Rambla de la Mina, deserta, i l'enorme Parc del Besòs. S'observen algunes millores, com la introducció del tramvia, la biblioteca nova,

Foto: Enric Sorribas

Visió posterior del bloc del carrer de Mart

un institut-escola i la comissaria. Però els problemes socials perduren: l'atur, les drogues, els clans... D'alguna manera, la ciutat avança i la Mina roman, amagada, a cinc minuts dels pisos *Premium*. Transformada urbanísticament, però amb la mateixa gent i els mateixos negocis.

Quan van ser les dues, la visita es va acabar. Deixàvem el gueto, qüestió de cinc minuts. Creuàvem dues o tres barreres invisibles i tornàvem a ser a la Barcelona global, model, la de marca.

Foto: Anna Ortiz

El grup a Diagonal Mar, a tocar d'on hi havia hagut el castell del Camp de la Bota